

Llŷr Gruffydd AS
Cadeirydd, y Pwyllgor Cyllid
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd CF99 1NA

24 Cathedral Road / 24 Heol y Gadeirlan
Cardiff / Caerdydd
CF11 9LJ
Tel / Ffôn: 029 2032 0500
Fax / Ffacs: 029 2032 0600
Textphone / Ffôn testun: 029 2032 0660
info@audit.wales / post@archwilio.cymru
www.audit.wales / www.archwilio.cymru

Cyfeirnod: IE/20008/caf
Dyddiad Cyhoeddi: 10 Medi 2020

Annwyl Llŷr

Cadeirydd Swyddfa Archwilio Cymru: Myfyrdodau wrth Ffarwelio

Fel y gwyddoch, mae fy nhymor gwasanaeth fel Cadeirydd Swyddfa Archwilio Cymru yn dod i ben ar 16 Hydref 2020.

Wrth imi nesáu at wythnosau olaf fy nghyfnod yn y swydd, roeddwn yn meddwl y gallai fod o gymorth i'r Pwyllgor Cyllid pe bawn yn rhoi ar ddu a gwyn rai myfyrdodau 'ffarwelio' ar fy nghyfnod o saith mlynedd, a chynnig fy safbwynt personol ar yr heriau, y risgiau a'r cyfleoedd sy'n wynebu Archwilio Cymru wrth inni ddod allan o gam cychwynol ein hymateb i'r pandemig.

Cryfhau ein trefniadau llywodraethu

Rydym wedi gwneud gwelliannau sylweddol i'n trefniadau llywodraethu ers i'r Cynulliad blaenorol gyflwyno Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2013 a sefydlu Swyddfa Archwilio Cymru fel corff corfforaethol newydd.

Pan ddechreuais fy swydd fel Cadeirydd cyntaf Swyddfa Archwilio Cymru ym mis Hydref 2013, roeddwn yn dra ymwybodol o bwysigrwydd bod yn gorff archwilio cyhoeddus oedd yn 'ymarfer yr hyn yr oedd yn ei bregethu'. Ein nod strategol fel Bwrdd o'r cychwyn cyntaf fu dod yn sefydliad sector cyhoeddus sy'n gosod esiampl – ac rydym wedi cymryd camau bras i'r cyfeiriad hwnnw dros y saith mlynedd ddiwethaf.

Roedd y newid cychwynnol, o'r model 'corfforaeth undyn' blaenorol i'r trefniadau newydd gyda Bwrdd, yn her ac yn gyfle sylweddol hefyd ac roedd Huw Vaughan Thomas a minnau yn benderfynol o wneud llwyddiant ohono. Roedd y newidiadau yn y trefniadau llywodraethu, a gyflwynwyd yn fuan gennym, yn cynnwys canolbwyntio cryfach ar gynllunio strategol, mwy o drylwyrdd wrth ganfod a rheoli risgiau, a datblygu cyfres gadarn o ddangosyddion perfformiad allweddol a thargedau cysylltiedig. Cafodd y rhain i gyd eu croesawu a'u meddiannu gan y tîm arwain a gan ein staff yn ogystal.

Gwnaeth y Bwrdd ei farc yn gyflym hefyd o ran codi lefelau'r craffu a'r her fewnol oedd yn cael eu cymhwysu i strategaethau, polisïau, cynlluniau busnes a chynigion buddsoddi corfforaethol, ac rydym wedi parhau i fireinio a gwella'r trefniadau hynny. Rydym hefyd wedi gwneud gwelliannau sylweddol i ehangder, ansawdd a hygyrchedd ein cyhoeddiadau corfforaethol blynyddol allweddol, gan gynnwys ein Hamcangyfrif, y Cynllun Blynyddol, yr Adroddiad Interim, yr Adroddiad Blynyddol a'r Cyfrifon a'r Adroddiad Cydraddoldeb.

Fel y gŵyr y Pwyllgor, un nodwedd anarferol o gyfansoddiad ein Bwrdd yw'r gofyniad statudol i ddau o'n naw aelod o'r Bwrdd gael eu hethol yn uniongyrchol gan ein staff. Bu hwn yn un o'r ffactorau allweddol yn ein llwyddiant drwy gydol fy nghyfnod fel Cadeirydd, a hoffwn dalu teyrnged arbennig i'r aelodau o staff sydd wedi chwarae rhan mor bwysig wrth ddod â'u profiad a'u safbwyntiau uniongyrchol fel gweithwyr i ddylanwadu mewn ffordd mor gyfoethog ar drafodaethau'r Bwrdd.

Roeddwn yn neilltuol o falch i weld Llywodraeth Cymru yn mabwysiadu'r un dull o ymdrin â chyfansoddiad Bwrdd pan greodd Awdurdod Cyllid Cymru yn 2017, ac roeddwn wrth fy modd ar y pryd i rannu fy mhrofiadau gyda'u Cadeirydd newydd ar y ffordd i gael y gorau allan o 'lais yr aelod sy'n gyflogai' yn nhrefnadaethau'r Bwrdd. Cymeradwyaf yr agwedd hon ar ein strwythurau llywodraethu i'r rheiny sy'n gyfrifol am gynllunio newidiadau yn y dyfodol i gyfansoddiad byrddau cyrff cyhoeddus eraill yng Nghymru.

Sicrhau gwell gwerth am arian yn ein gweithrediadau

Drwy gydol fy amser fel Cadeirydd, rwyf wedi bod yn benderfynol o barhau i ganolbwyntio'n glir ar sicrhau gwerth am arian ar draws dau faes ein gweithrediadau – cyflawni'r broses archwilio a rhedeg y busnes. O ran arbed costau, rydym wedi lleihau ein costau gweithredu cyffredinol yn sylweddol ers 2014, gan sicrhau arbedion sylweddol mewn termau real dros y saith mlynedd ddiwethaf. Mae'r rhain wedi cynnwys:

- arbedion effeithlonrwydd yn rhoi cyfanswm o bron i £1 filiwn mewn costau staffio drwy amrywiaeth o fentrau, gan gynnwys y defnydd cynyddol o hyfforddeion graddedig a phrentisiaid, gwelliannau i'n prosesau ar gyfer rheoli absenoldeb salwch ac ail-gydbwyso cymysgeddau graddau ar draws timau archwilio a thimau gwasanaethau corfforaethol;
- bron i £800,000 o arbedion drwy welliannau mewn arferion caffael a rhoi ein gwasanaethau cyflogres ac archwilio mewnol allan i gontract allanol; a

- gostyngiad o dros £130,000 mewn costau teithio drwy weithio'n ddoethach, sydd wedi cael ei alluogi drwy ddefnydd cynyddol o dechnoleg fideo ar gyfer cyfarfodydd rhithwir a rhannu dogfennau ar gyfer cydweithredu ar-lein.

Mae'r Bwrdd yn parhau i ysgogi gwelliant ar draws amryw fentrau pwysig, gan gynnwys y gwaith presennol ar wneud y gorau o'n strategaeth ystadau a ffyrdd o weithio yn y dyfodol.

Gwella'r ffordd y mae newid yn cael ei reoli

Fel Bwrdd, rydym hefyd wedi bod yn gweithio'n agos gyda'r Tîm Arwain Gweithredol i gynllunio a chyflawni newid mewnol yn gyflymach ac mewn modd mwy cydlynol. Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf rydym wedi creu Tîm Rhaglen Newid bychan i sicrhau bod gennym y sgiliau a'r gallu neilltuol i gyflawni ein hagenda uchelgeisiol o newid yn y blynyddoedd sydd i ddod.

Mae ein Rhaglen Newid newydd yn cynnwys pecyn cydlynol o fentrau corfforaethol (gan gynnwys strategaeth Ddigidol newydd, ein prosiect Gweithleoedd y Dyfodol a'n rhaglen Trawsnewid Cyfathrebu), ac adroddir ar gynydd pob un yn rheolaidd i'r Bwrdd.

Bu ein prosiect peilot tair blynedd ar Ddadansoddi Data, gyda chefnogaeth cyllid cychwynnol a ddarparwyd gan y Pwyllgor Cyllid, yn arbennig o lwyddiannus ac mae'n sicrhau manteision busnes sylweddol. Felly, yng nghyfarfod diweddaraf ein Bwrdd, roeddem yn falch iawn i osod y prosiect ar safle 'busnes fel arfer' - gan gydnabod nid yn unig ei gyfraniad gwerthfawr hyd yma, ond hefyd ei botensial enfawr i wella cost-efeithlonrwydd ac effaith ein gwaith archwilio maes o law.

Sefydlu cynllun hyfforddeion graddedig a phrentisiaethau sy'n esiampl

Mae ein cynllun hyfforddeion graddedig wedi mynd o ddechreuadau disylw yn faes o gryfder gwirioneddol dros fy nghyfnod yn y swydd. Rydym bellach yn ddarparwr hyfforddiant achrededig ar gyfer tri o'r pedwar corff cyfrifyddu proffesiynol yn y DU ac mae'r cynllun pedair blynedd yn rhoi cyfle i raddedigion ennill cymhwyster cyfrifyddu proffesiynol tra'n gweithio i ddatblygu ystod o sgiliau eraill sy'n gysylltiedig â chyllid. Yn 2019, recriwtiwyd ein carfan fwyaf erioed o hyfforddeion – cyfanswm o 18 – gan fynd â chyfanswm nifer yr hyfforddeion a gyflogir i fyny i 49. Bydd 13 o hyfforddeion eraill yn ymuno â ni yn hydref 2020. O gymharu, pan ddechreuais yn fy swydd yn 2013, dim ond llond dwrn o unigolion oedd yn rhan o'r cynllun.

Mae ein hyfforddeion hefyd erbyn hyn yn cael cynnig y cyfle i fynd ar secondiad chwe mis i ran arall o'r sector cyhoeddus yng Nghymru fel rhan o Fenter Sgiliau Cyllid a Datblygiad gydweithredol arobryn, gyda chefnogaeth Pwyllgor Cyllid y Senedd.

Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, gyda chefnogaeth lawn y Bwrdd, mae Archwilio Cymru wedi cyflwyno, ac mae yn awr yn ehangu, rhaglen brentisiaeth. Mae cyfanswm nifer ein prentisiaid yn 11 ar hyn o bryd ac yn 2021 bwriadwn lansio

prentisiaeth cyllid sector cyhoeddus mewn cydweithrediad â chyrrff cyhoeddus eraill yng Nghymru er mwyn cynnig cyfleoedd i nifer fwy, a mwy amrywiol, o unigolion.

Ennill gwell dealltwriaeth o brofiad y gweithiwr

Ym mis Hydref 2017, cyflwynodd y Bwrdd arolwg staff blynyddol mwy cynhwysfawr er mwyn cael dealltwriaeth ddyfnach o brofiad gweithwyr yn Swyddfa Archwilio Cymru ac i roi cyfle i'r staff fynegi eu barn ar ble mae angen i ni wella. Dros y tair blynedd ddiwethaf, rydym wedi defnyddio'r un holiadur arolwg craidd ag a ddefnyddir yn Arolwg Pobl y Gwasanaeth Sifil sy'n cwmpasu ystod eang o themâu, o arweinyddiaeth a diwylliant y sefydliad hyd at sut mae timau unigol yn gweithredu.

Ar y cyfan, mae canlyniadau'r arolwg, yr ydym bellach yn eu cyhoeddi'n llawn ar ein gwefan, yn parhau i fod yn galonogol iawn ac yn cymharu'n gryf â chyfartaledd y Gwasanaeth Sifil ac, mewn llawer o achosion, yn ein gosod ym meincnod perfformiad uchel y Gwasanaeth Sifil (y chwarterel uchaf). Yn benodol, mae'n galonogol nodi bod cydweithwyr Archwilio Cymru yn teimlo ymlyniad cryf iawn i'r sefydliad, yn teimlo'n gadarnhaol ynghylch y berthynas o fewn eu timau ac yn teimlo bod ganddynt yr offer i fynd ymlaen â'u gwaith yn effeithiol. Adlewyrchir y teimlad cadarnhaol hwn yn ein sgôr mynegai gref am ymgysylltiad cyffredinol, a oedd eto'n uwch yn 2019 na meincnod perfformiad uchel y Gwasanaeth Sifil.

Fodd bynnag, nid ydym yn gorffwys ar ein rhwyfau. Nid yw canlyniadau ein harolwg yn meincnodi mor gryf eto ym meysydd arwain a rheoli newid, dysgu a datblygu, ac effeithiolrwydd adborth perfformiad, ac mae'r wybodaeth a gasglwn drwy ein harolwg yn amhrisiadwy o ran llywio ein penderfyniadau ar gyfer gwaith gwella pellach yn y meysydd hyn.

Trawsnewid diwylliant Archwilio Cymru

Ffocws arbennig i'r Bwrdd, o dan fy arweiniad i, fu goruchwyllo'r gwaith o drawsnewid diwylliant ein sefydliad. Erbyn hyn, mae hierarchaethau pyramidaidd traddodiadol wedi esblygu'n strwythurau llawer mwy hyblyg, sy'n cefnogi gwaith ystwyth ar draws tîm ac ymdeimlad cryfach o hunaniaeth 'un tîm'. Mae set newydd o 'werthoedd' ac 'ymddygiadau' Archwilio Cymru (a ddatblygwyd o'r newydd gan ein staff, yn hytrach na chan y Bwrdd) wedi ymsefydlu, ac mae'r rhain yn ddiamheuaeth wedi chwarae rhan yn y gwaith o helpu pob un ohonom i addasu i heriau gweithio o bell ac yn y blaen yn ystod cyfnod clo'r pandemig.

Er bod llawer o effaith ein gwaith yn newid diwylliant wedi bod, wrth gwrs, yn anghyffwrdd, mae ei effeithiau wedi'u hadlewyrchu yn y gwelliannau i sgorau ein harolwg staff. Yn 2018, enillodd ein prosiect newid diwylliannol hefyd wobwr am gyfathrebu sector cyhoeddus ledled y DU am yr ymgyrch ymgynghori ac ymgysylltu orau.

Cyflawni ein hamcanion cydraddoldeb

Yn gysylltiedig â'n gwaith ar drawsnewid diwylliant y sefydliad, drwy gydol fy nghyfnod fel Cadeirydd y Bwrdd, rydym hefyd wedi bod yn gynyddol effeithiol yn y camau yr ydym wedi'u cymryd tuag at gyflawni'r rhan fwyaf o'n hamcanion cydraddoldeb.

Fel yr amlinellwyd yn ein hadroddiadau cydraddoldeb diweddar, mae gennym bellach drefniadau ymgysylltu allanol sefydledig, yr ydym yn eu defnyddio i wahodd sylwadau gan sefydliadau'r trydydd sector am gynigion ar gyfer rhaglen waith yr Archwilydd Cyffredinol yn y dyfodol. Rydym hefyd wedi sefydlu grŵp buddiannau cydraddoldeb mewnol (o'r enw Pawb) i sicrhau ymgysylltiad effeithiol â gweithwyr a rhwydweithiau staff wrth gynllunio ein rhaglen o waith cydraddoldeb a'i rhoi ar waith.

Bob blwyddyn, byddwn yn cynnal cyfres o asesiadau effaith cadarn ar bolisiâu ac arferion perthnasol (sydd hefyd yn cwmpasu hawliau dynol ac ystyriaethau o ran y Gymraeg) a rhoddir amlygrwydd uchel i ffactorau cydraddoldeb, lle bo hynny'n berthnasol, yng nghamau allweddol ein prosesau caffael.

Ar hyn o bryd, rydym hefyd wedi ymrwymo i fentrau Leonard Cheshire Change 100 a mentrau Cyflogwyr Chwarae Teg ac rydym yn parhau i ennill achrediad am ein gwefan, sy'n cwrdd â chanllawiau hygyrchedd rhyngwladol.

Gwella ein perfformiad amgylcheddol

Ers nifer o flynyddoedd, bu'r Bwrdd yn gweithio'n galed i wella ein perfformiad amgylcheddol a lleihau ein heffaith ar yr amgylchedd. Yn 2019-20, roeddem yn falch i gadw ein hachrediad ar Lefel 5 (lefel uchaf) Safon Amgylcheddol y Ddraig Werdd, gan ddangos ein hymrwymiad parhaus i reolaeth amgylcheddol effeithiol.

Fel rhan o'r ymrwymiad hwn, ers 2014-15, rydym wedi lleihau ein hallyriadau nwyon tŷ gwydr dros draean ac, erbyn hyn, rydym yn gwrthbwysu ein holl allyriadau drwy ariannu prosiectau arbed carbon deuocsid cyfatebol mewn mannau eraill. Gwnaed y perfformiad gwell hwn yn bosibl drwy amrywiaeth o fentrau, gan gynnwys buddsoddi mewn fideo-gynadledda a thechnoleg gweithio o bell, cyflwyno polisi newydd ar gyfer teithio ar fusnes gyda'r nod o leihau ein heffaith amgylcheddol a'n costau ac amddiffyn iechyd a lles gweithwyr, a gwella perfformiad amgylcheddol ein swyddfeydd.

Dros yr un cyfnod, rydym wedi haneru'r gwastraff yr ydym yn ei gynhyrchu, wedi cynyddu'n sylweddol y gyfran o'n gwastraff sy'n cael ei ailgylchu ac wedi lleihau swm y papur a ddefnyddiwn o dros 40%. Ar ddiwedd 2019, cyhoeddwyd ein hadroddiad cyntaf ar gydymffurfio â'r Ddyletswydd Bioamrywiaeth a Gwytnwch Ecosystemau yn Neddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016, oedd yn cynnwys chwe amcan penodol i'n helpu i gyflawni'r Ddyletswydd yn well yn y dyfodol. Yn ein Cynllun Blynyddol diweddaraf, rydym hefyd wedi cadarnhau ein hymrwymiad i sefydlu egwyddor datblygu cynaliadwy i raddau helaethach yn ein prosesau penderfynu.

Edrych i'r dyfodol

Er bod llawer wedi'i gyflawni yn ystod y saith mlynedd ddiwethaf, gwn nad oes yr un ohonom yn Archwilio Cymru yn ddidaro ynglŷn â'r angen am welliannau pellach. Mae nifer o heriau yn dal i fod.

Un her o'r fath yw bod yn rhaid i'r Bwrdd barhau i sicrhau bod model gweithredu Archwilio Cymru, sy'n cael ei yrru'n bennaf gan gostau cadw gweithlu proffesiynol a thalentog, yn rhoi gwerth am arian ac yn gynaliadwy yn y tymor hwy. Rwyf wedi annog yr Archwilydd Cyffredinol a'r Cadeirydd newydd i sicrhau bod y ddadl ynglŷn â'n strategaeth ffioedd tymor hwy a'r cydbwysedd rhwng ariannu o Gronfa Gyfunol Cymru a ffioedd archwilio yn parhau'n fyw ac yn barhaus.

Her arall, yr ydym yn ei rhannu â llawer o sefydliadau eraill, yw'r angen hirsefydlog i gynyddu amrywiaeth ymhlith ein gweithlu, yn enwedig ar y lefelau uwch. Er ein bod, fel yr amlinellwyd yn gynharach, wedi bod yn hynod effeithiol yn y camau yr ydym wedi'u cymryd tuag at gyflawni'r rhan fwyaf o'n hamcanion cydraddoldeb, fel Bwrdd rydym yn dra ymwybodol o'r angen i gymryd camau i gulhau ein bwch cyflog cyffredinol rhwng y rhywiau, cynyddu cynrychiolaeth BAME a chryfhau ein galluoedd yn y Gymraeg. Er bod cynnydd da wedi'i wneud yn y maes hwn, yn enwedig drwy ein rhaglen recriwtio hyfforddeion a phrentisiaid sy'n ehangu, mae angen cymryd camau pellach yn ddi-os er mwyn inni allu cyflawni ein dyheadau i adlewyrchu'n llawnach boblogaeth y Gymru yr ydym yn ei gwasanaethu. Mae'r gwaith presennol o ailstrwythuro'r uwch dîm yn cynnig un cyfle posibl o'r fath i wneud cynnydd yn y maes hwn.

Ymhlith yr heriau eraill a wynebwn mae rhai penderfyniadau allweddol ar ddod ynghylch ein swyddfeydd yn y dyfodol, gan fanteisio ar ein cynnydd gyda'r defnydd doethach o dechnoleg a'r profiad gwerthfawr o barhad busnes a ffyrdd newydd o weithio yn ystod y cyfnod clo. Rydym wedi gwneud cynnydd rhagorol ar y gwaith hwn hyd yma ac wedi annog tîm y prosiect i ddefnyddio arfer da o fannau eraill wrth ddatblygu a gwerthuso ystod eang o ddewisiadau posibl i'w hystyried gan y Bwrdd yn ddiweddarach eleni.

Fel pob cyflogwr, mae pandemig COVID-19 wedi gwneud galwadau sylweddol iawn ar ein staff a'n harweinwyr. Mae'r ffordd y mae'r Prif Swyddog Gweithredol a'r staff wedi ymateb i heriau cau swyddfeydd, gweithio o bell a dod o hyd i ffyrdd newydd ac arloesol o ddarparu ein gwasanaethau craidd ar fyr rybudd wedi gwneud argraff fawr arnaf. Mae egni, ymrwymiad a thalentau ein staff ac aelodau'r Bwrdd wedi dod i'r amlwg, ac rwyf i'n bersonol yn ymfalchïo'n aruthrol yn eu cyflawniadau i gyd gyda'i gilydd dros y misoedd diwethaf.

Hoffwn gloi drwy ddiolch yn ddiffuant iawn i chi ac aelodau eich Pwyllgor am eich cefnogaeth i'n gwaith ac am eich craffu adeiladol arno. Mae eich her yn sicr wedi bod o gymorth i'n cadw ar flaenau ein traed, ac mae eich cefnogaeth i archwilio cyhoeddus annibynnol cadarn wedi cael ei gwerthfawrogi'n fawr.

Rwyf yn falch iawn bod y Pwyllgor wedi enwebu Lindsay Foyster i'm holynu fel Cadeirydd ac rwyf yn sicr y bydd hi'n gwneud gwaith rhagorol. Dymunaf yn dda hefyd i'r ddau aelod anweithredol newydd o'r Bwrdd, Elinor Gwynn ac Ian Rees, yn eu rolau newydd. O dan arweiniad Adrian fel Archwilydd Cyffredinol a Phrif Weithredwr, gyda goruchwyliaeth feirniadol gan y Bwrdd a gyda chefnogaeth barhaus eich Pwyllgor, rwyf yn hyderus y bydd Archwilio Cymru yn parhau i fynd o nerth i nerth.

Yn gywir

Isobel Everett

ISOBEL EVERETT
Cadeirydd, Swyddfa Archwilio Cymru